

george
orwell

animal
farm

roman

Over het boek

De dieren op een boerderij komen in opstand tegen hun meester - de mens - en nemen zelf de macht in handen. De varkens, die lang tevoren in het geheim hebben leren lezen en schrijven, werpen zich op als de natuurlijke leiders van de revolutie. Zij staan immers op een hoger intellectueel peil dan de andere dieren. Ze breiden hun voorrechten steeds verder uit en vormen een nieuwe elite, even oppermachtig als de oude heersers. De catastrofale ineenstorting van deze gemeenschap kan ten slotte niet uitblijven.

Animal Farm, geschreven in 1943, is een klassiek geworden satire op een totalitaire staat en samenleving, die vandaag de dag nog niets aan zeggingskracht heeft verloren.

De pers over *Animal Farm*

‘Leerzaam en vaak aangrijpend sprookje voor volwassenen.’ – *Algemeen Dagblad*

‘Blijvende kracht en grimmige charme.’ – *De Standaard der Letteren*

Over de auteur

George Orwell (1903-1950) werd geboren in India, kreeg zijn opleiding op Eton, en was van 1922 tot 1928 in dienst van de Indiase Imperial Police in Birma. In 1936 vocht hij aan republikeinse kant mee in de Spaanse Burgeroorlog en raakte daarbij gewond. *Animal Farm* is, net als zijn minstens even bekende *1984*, met recht een moderne klassieker te noemen.

George Orwell

Animal Farm

Roman

VERTAALD DOOR ANTHONY ROSS,
HERZIEN DOOR AART AARSBERGEN

Leesfragment

UITGEVERIJ DE ARBEIDERSPERS
UTRECHT · AMSTERDAM · ANTWERPEN

Eerste druk 1956
Drieëntwintigste druk 2013

Copyright © erven Sonia Brownell Orwell
Copyright Nederlandse vertaling © 1956, 1996 Uitgeverij
De Arbeiderspers, Amsterdam
Copyright vertaling bijlagen © 1996 Jaap Engelsman
Oorspronkelijke titel: *Animal Farm*
Oorspronkelijke uitgave: Secker & Warburg, Londen

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van BV Uitgeverij De Arbeiderspers, Franz Lisztplantsoen 200, 3533 JG Utrecht. *No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from BV Uitgeverij De Arbeiderspers, Franz Lisztplantsoen 200, 3533 JG Utrecht.*

Omslagontwerp: Nico Richter
Omslagillustratie: Shutterstock

ISBN paperback 978 90 295 8710 5 2/NUR 302
ISBN e-book 978 90 295 8774 7 2/NUR 302

www.arbeiderspers.nl

ANIMAL FARM

HOOFDSTUK I

Boer Jansen van de Herenhoeve had de kippenhokken voor de nacht gesloten, maar hij was te dronken om eraan te denken de luikjes dicht te doen. In de heen en weer dansende lichtkring van zijn lantaarn slingerde hij over het erf, schopte bij de achterdeur zijn laarzen uit, tapte zichzelf een laatste glas bier uit het vat in de bijkeuken en ging naar bed, waar zijn vrouw al lag te snurken.

Onmiddellijk nadat het licht in de slaapkamer uit was gegaan ontstond er beroering en gefladder in de gebouwen van de boerderij. Overdag had de mededeling de ronde gedaan dat de oude Majoor, het bekroonde rasvarken, in de voorafgaande nacht een vreemde droom had gehad en dat hij deze aan de andere dieren wilde vertellen. Zij hadden afgesproken dat zij elkaar zouden ontmoeten in de grote schuur zodra boer Jansen veilig zijn hielen gelicht had. De Majoor (zo werd hij altijd genoemd, hoewel zijn tentoonstellingsnaam Dorpschoonheid was geweest) genoot op de boerderij zo'n aanzien dat iedereen direct bereid was een uur slaap te missen om te horen wat hij te zeggen had.

Aan het ene einde van de grote schuur lag, op een soort podium, de Majoor uitgestrekt op zijn bed van stro, onder een lantaarn die aan een balk hing. Hij was twaalf jaar oud en was de laatste tijd tamelijk zwaar ge-

worden, maar hij was nog steeds een imposant varken, met een verstandig en innemend voorkomen, ondanks het feit dat zijn slagstanden nooit verwijderd waren. Wel dra verschenen de andere dieren en maakten het zich op hun eigen wijze gemakkelijk. Eerst kwamen de drie honden Hyacint, Jessie en Pincher, en daarna de varkens, die zich neervlijden in het stro vlak voor het podium. De kippen namen plaats op de vensterbanken, de duiven fladderden naar de dakspanten, de schapen en koeien lagen achter de varkens en begonnen te herkauwen. De twee trekpaarden, Bokser en Klaver, kwamen gezamenlijk binnen, langzaam stappend en hun grote harige hoeven bedachtzaam neerzettend, uit angst dat er wellicht kleine dieren in het stro verborgen zouden zitten. Klaver was een flinke merrie, zo tegen middelbare leeftijd, die na haar vierde veulen nooit haar vroegere figuur had teruggekregen. Bokser was een enorm beest, bijna een meter tachtig hoog, en even sterk als twee willekeurige andere paarden. Een witte streep over zijn neus gaf hem een wat dom uiterlijk, en hij was inderdaad niet bijzonder intelligent, maar wel algemeen geacht om zijn standvastig karakter en zijn kolossale werkkraft. Na de paarden kwamen Muriel, de witte geit, en Benjamin, de ezel. Benjamin was het oudste dier op de boerderij, en had het slechtste humeur. Hij sprak zelden en wanneer hij het al deed dan was het gewoonlijk om de een of andere cynische opmerking te maken – bijvoorbeeld om te zeggen dat God hem zijn staart had gegeven om de vliegen weg te jagen, maar dat hij liever van staart én vliegen verschoond zou zijn gebleven. Hij was de enige van de dieren op de boerderij die nooit lachte. Vroeg men

hem waarom, dan zei hij dat hij niets wist om over te lachen. Desondanks bezat hij, zonder het openlijk te erkennen, een diepe genegenheid voor Bokser; ze brachten gewoonlijk hun zondagen gezamenlijk door binnen de omheining achter de boomgaard, zij aan zij grazend, zonder ooit een woord te zeggen.

De twee paarden hadden zich juist neergevlijd, toen een broed jonge eenden die hun moeder hadden verloren, zachtjes piepend achter elkaar de schuur in kwamen en heen en weer liepen op zoek naar een plaatsje waar niemand op hen zou kunnen trappen. Klaver maakte met haar voorbeen een soort muur om hen heen, en de eendjes nestelden zich daarbinnen en vielen prompt in slaap. Op het laatste ogenblik kwam Mollie, de dwaze, knappe merrie die de sjees van de boer trok, sierlijk naar binnen trippelen, kauwend op een klontje suiker. Zij zocht vooraan een plaatsje en liet haar witte manen zwaaien, in de hoop de aandacht te vestigen op de rode linten die erdoorheen gevlochten waren. Als laatste van allen kwam de kat, die als gewoonlijk rondzocht naar het warmste plaatsje, en zich ten slotte tussen Bokser en Klaver in wrong; daar bleef zij gedurende de hele toespraak van de Majoor tevreden spinnen zonder ook maar naar een van zijn woorden te luisteren.

Alle dieren waren nu present, behalve Mozes, de tamme raaf, die op een stok ergens achter de deur sliep. Toen de Majoor zag dat zij het zich allen gemakkelijk hadden gemaakt en oplettend zaten te wachten, schraapte hij zijn keel en begon:

‘Kameraden, jullie hebben al vernomen van de vreemde droom die ik vannacht heb gehad. Maar op die droom

kom ik later terug. Eerst heb ik iets anders te zeggen. Ik denk niet, kameraden, dat ik nog veel maanden in jullie midden zal zijn, en voordat ik sterf voel ik het als mijn plicht de wijsheid die ik vergaarde aan jullie over te dragen. Ik heb een lang leven gehad, ik heb veel tijd tot denken gehad wanneer ik alleen in mijn stal lag, en ik meen te mogen zeggen dat ik de zin van het leven op deze aarde even goed versta als enig thans levend dier. Het is daarover dat ik tot jullie wil spreken.

‘Wel, kameraden, wat is de zin van ons leven? Laat me het maar ronduit zeggen: onze levens zijn ellendig, zwaar en kort. Wij worden geboren, wij krijgen zoveel voer als nodig is om te kunnen blijven ademen, en wie van ons daartoe geschikt is, is gedwongen te werken tot zijn laatste beetje kracht; en op het ogenblik dat we niet meer bruikbaar zijn, worden we met afzichtelijke wreedheid afgeslacht. Geen dier in het koninkrijk kent iets van geluk of vrije tijd nadat het de leeftijd van één jaar heeft bereikt. Geen dier in het koninkrijk is vrij. Het leven van een dier is misère en slavernij: dat is de zuivere waarheid.

‘Doch, behoort dit eenvoudig tot de orde der natuur? Is dit zo omdat dit land van ons zo arm is dat het geen behoorlijk leven kan verschaffen aan hen die er wonen? Nee kameraden, duizendmaal nee! De grond van het koninkrijk is vruchtbaar, zijn klimaat is goed, het is in staat voedsel in overvloed te geven aan een enorm veel groter aantal dieren dan er nu wonen. Alleen deze boerderij van ons zou al een dozijn paarden, twintig koeien, honderden schapen kunnen onderhouden, en die allen bovendien zo comfortabel en waardig zouden leven dat

wij ons er nu bijna geen voorstelling van kunnen maken. Hoe komt het dan dat wij in deze ellendige omstandigheden blijven verkeren? Omdat bijna alle vruchten van ons werk ons door de menselijke wezens ontstolen worden. Daar, kameraden, ligt het antwoord op al onze problemen. Het kan vervat worden in één enkel woord: de Mens. De Mens is onze enige werkelijke vijand. Verwijder de Mens van het toneel, en de wortel van onze honger en onze uitputting is voor altijd uitgeroeid.

‘De Mens is het enige schepsel dat verbruikt zonder ook maar iets voort te brengen. Hij geeft geen melk, hij legt geen eieren, hij is te zwak om een ploeg te trekken, hij kan niet hard genoeg rennen om een konijn te vangen. Toch is hij de Heer aller dieren. Hij zet ze aan het werk, hij geeft hun slechts het absolute minimum terug dat hen voor de hongerdood kan behoeden, en houdt de rest voor zichzelf. Door ons werk wordt de grond bebouwd, onze mest maakt hem vruchtbaar, en desondanks bezit niemand van ons meer dan zijn naakte vel. Jullie koeien daar voor me, hoeveel duizenden liters hebben jullie dit jaar reeds gegeven? En wat is er gebeurd met deze melk waarvan krachtige kalveren hadden moeten opgroeien? Elke druppel ervan is in de kelen van onze vijanden verdwenen. En jullie kippen, hoeveel eieren hebben jullie dit jaar gelegd, en hoeveel van deze eieren zijn tot kuikens uitgebreed? De rest is naar de markt gegaan om Jansen en zijn mannen geld in ’t laasje te brengen. En jij, Klaver, waar zijn de vier veulens die jij ter wereld bracht, de veulens die de steun en het geluk van je oude dag hadden behoren te zijn? Zij zijn allen verkocht toen zij een jaar oud waren – en nimmer

zul je een van hen terugzien. Wat heb je ooit teruggekregen voor je vier drachten en al je werk op het veld, behalve een beetje voer en een stal?

‘En zelfs de ellendige levens die wij moeten leiden, mogen nog niet hun natuurlijke einde krijgen. Ik klaag hier niet over voor mijzelf, want ik heb geluk gehad. Ik ben twaalf jaar oud en heb meer dan vierhonderd kinderen gehad. Dat is het natuurlijke leven van een varken. Maar geen dier ontsnapt uiteindelijk aan het wrede mes. Jullie jonge mestvarkens die daar voor mij zitten, ieder van jullie zal zijn laatste kreet binnen een jaar op het blok uitschreeuwen. Deze gruwel zal ons aller lot zijn, dat van onze koeien, varkens, kippen, schapen en wie nog meer. Zelfs de paarden en de honden wacht geen beter lot. Jij, Bokser, op de dag dat die machtige spieren van je hun kracht zullen verliezen, zal Jansen je naar de vilder sturen, die je de keel zal afsnijden en voer van je zal koken voor de jachthonden. En wat de honden betreft, wanneer zij oud en tandeloos worden zal Jansen een steen aan hun nek binden en hen verdrinken in de dichtstbijzijnde poel.

‘Is het daarom niet glashelder, kameraden, dat alle kwaad in ons leven in de tirannie van de Mens zijn oorsprong vindt? Verlos ons van het mensdom, en de vruchten van onze arbeid zullen voor ons zijn. Wij zouden heel snel rijk en vrij kunnen worden. Wat moeten wij daartoe doen? Wel, dag en nacht werken, met hart en ziel, voor de omverwerping van het menselijke ras! Dat is mijn boodschap aan jullie, kameraden: Opstand! Ik weet niet wanneer deze Opstand zal komen, het kan over een week zijn of over honderd jaar; maar ik weet even zeker als ik

dit stro onder mijn poten zie, dat vroeger of later gerechtigheid zal geschieden. Richt, kameraden, daar jullie ogen op in de korte tijd die jullie nog te leven hebben! En boven alles, breng deze boodschap van mij over aan hen die na jullie zullen komen, zodat toekomstige generaties de strijd tot aan de zege zullen voortzetten.

‘En bedenkt, kameraden, dat jullie standvastig moeten zijn. Laat je door geen argumenten op een zijweg voeren. Luister nooit wanneer men jullie vertelt dat mens en dier een gemeenschappelijk belang hebben, dat de voorspoed van de een de voorspoed van de ander betekent. Niets dan leugens. De Mens dient het belang van geen enkel schepsel buiten zichzelf. En laat onder de dieren een volmaakte eenheid bestaan, volmaakte kameraadschap in de strijd. Alle mensen zijn vijanden. Alle dieren zijn kameraden.’

Op dat ogenblik ontstond er een groot tumult. Terwijl de Majoor sprak, waren vier grote ratten uit hun holen gekropen en zaten rechtop naar hem te luisteren. De honden hadden hen plotseling in de gaten gekregen en de ratten hadden slechts door een snelle vlucht naar hun holen hun leven kunnen redden. De Majoor maande met zijn poot tot stilte.

‘Kameraden,’ zei hij, ‘dit is een punt waarover we het eens dienen te worden. De wilde schepselen, zoals ratten en konijnen – zijn dat onze vrienden of onze vijanden? Laten wij erover stemmen. Ik richt tot de vergadering de vraag: zijn ratten kameraden?’

Er werd onmiddellijk gestemd en een overweldigende meerderheid besliste dat ratten kameraden waren. Er waren slechts vier tegenstemmers, de drie honden en de

kat, die achteraf zowel voor als tegen bleek te hebben gestemd.

De Majoor vervolgde:

‘Ik heb nu weinig meer te zeggen. Ik herhaal slechts, denk steeds aan jullie plicht tot vijandschap jegens de Mens en al zijn doen en laten. Alles wat op twee poten loopt is een vijand. Alles wat op vier poten loopt of vleugels heeft, is een vriend. En bedenk ook dat wij in de strijd tegen de Mens niet op hem mogen gaan lijken. Zelfs wanneer wij hem hebben overwonnen, dienen jullie zijn ondeugden niet over te nemen. Geen dier mag ooit in een huis leven, of in een bed slapen, of kleren dragen, of alcohol drinken, of tabak roken, of geld aanraken, of handel drijven. Alle gewoonten van de Mens betekenen kwaad. En, boven alles, geen dier mag ooit zijn gelijke tiranniseren. Geen dier mag ooit een ander dier doden. Alle dieren zijn gelijk.

‘En nu, kameraden, zal ik jullie over mijn droom van de vorige nacht vertellen. Ik kan jullie die droom niet beschrijven. Het was een droom over de aarde zoals zij zal zijn wanneer de Mens is verdwenen. Maar daarvoor werd ik aan iets herinnerd wat ik al lang vergeten was. Vele jaren geleden, toen ik nog een big was, plachten mijn moeder en de andere zeugen een oud liedje te zingen, waarvan zij alleen de melodie en de eerste drie woorden kenden. In mijn jeugd heb ik het deuntje gekend, maar het was mij reeds lang ontschoten. Gister nacht echter keerde het in mijn droom weer tot mij terug. Maar bovendien kwamen de woorden van het liedje terug – woorden die ongetwijfeld lang en lang geleden door de dieren werden gezongen en die sinds generaties

in vergetelheid zijn geraakt. Ik zal jullie nu dat lied voorzingen, kameraden. Ik ben oud en mijn stem is schor, maar wanneer ik jullie de melodie heb geleerd, kunnen jullie het beter zelf zingen. Het lied heet: "Dieren van het Koninkrijk".'

De oude Majoor schraapte zijn keel en begon te zingen. Zoals hij had gezegd was zijn stem schor, maar hij zong toch nog heel behoorlijk, en het was een aanstekelijk wijsje, zo ergens tussen 'Clementine' en 'La Cucaracha' in. De woorden luiden:

Dieren van het Koninkrijk,
Al gij dieren wijd en zijd,
Hoor wat ik u zal vertellen
Van de gouden toekomsttijd.

Vroeg of laat zal deze komen,
Als 't menselijk ras zal zijn onttroond,
En als de vruchtbaarste velden van dit land
Nog slechts door dieren zijn bewoond.

Geen paardetuig zal ons meer plagen,
Geen neusring dwingt meer tot een zucht,
Bit en spoor zullen eeuwig roesten,
Geen zweepslag suist meer door de lucht.

Meer dan wij ooit kunnen dromen,
Hooi en haver, gerst en graan,
Klaver, bonen, voederbieten,
Zullen slechts voor ons bestaan.

Klaarder zal het water zijn,
Stralen zal het veld in blijheid,
Zachter zal de wind ons strelen,
Op de dag van onze vrijheid.

Daarvoor moeten wij allen werken,
Ook al mogen wij 't zelf niet beleven,
En moeten koeien, paarden, ganzen,
Voor de zaak der vrijheid streven.

Dieren van het Koninkrijk,
Al gij dieren, wijd en zijd,
Hoor en voer mijn boodschap verder
Van de gouden toekomstijd.

Het zingen van dit lied veroorzaakte een enorme opwinding onder de dieren. Nog bijna voor de Majoor aan het eind gekomen was, begonnen zij het zelf te zingen. Zelfs de domsten onder hen hadden het wijsje en een paar van de woorden reeds te pakken, en de slimmeriken, zoals de varkens en de honden, kenden het hele lied na een paar minuten uit het hoofd. En toen, na een paar aanloopjes, barstte het hele gezelschap uit in één geweldige samen-zang van 'Dieren van het Koninkrijk'. De koeien loeiden, de honden jankten, de schapen blaatten, de paarden hinnikten, de eenden kwaakten het. Zij waren zo verrukt van het lied dat zij het vijf maal achtereen zongen, en ze zouden het de gehele nacht zijn blijven doorzingen wanneer zij niet gestoord waren.

Helaas was boer Jansen door het rumoer wakker geworden en hij sprong uit zijn bed in de veronderstelling

dat er een vos op het erf was. Hij greep zijn geweer, dat altijd in een hoek van zijn slaapkamer stond, en schoot een aantal jachtpatronen in het duister af. De hagelkorrels boorden zich in de muur van de schuur en de bijeenkomst werd inderhaast ontbonden. Een ieder snelde naar zijn eigen slaappleats. De vogels zochten hun stok op, de andere dieren doken in het stro, en in één tel was de hele boerderij in slaap.

HOOFDSTUK II

Drie nachten later stierf de oude Majoor vreedzaam in zijn slaap. Zijn lichaam werd aan de rand van de boomgaard begraven.

Dit geschiedde vroeg in maart. In de daaropvolgende maanden was er veel geheime activiteit. De toespraak van de Majoor had de intelligenteren dieren van de boerderij een geheel nieuwe kijk op het leven gegeven. Zij wisten niet wanneer de door de Majoor voorspelde Opstand plaats zou vinden, zij hadden geen reden om aan te nemen dat het nog tijdens hun leven zou zijn, maar zij zagen duidelijk in dat het hun plicht was met de voorbereiding ervan te helpen. De taak om de anderen te onderrichten en te organiseren berustte natuurlijk bij de varkens, die algemeen geacht werden de schrandersten onder de dieren te zijn. Voorop stonden hierbij twee jonge beren, Sneeuwbal en Napoleon genaamd, die Jansen voor de verkoop aan het opfokken was. Napoleon was een groot en nogal woest Berkshirevarken, tamelijk zwijgzaam, maar met de reputatie dat hij zijn zin wist door te zetten. Sneeuwbal was een levendiger varken dan Napoleon, beter van de tongriem gesneden en vindingrijker, maar men meende in hem niet die diepte van karakter te bespeuren. Alle andere beren van de boerderij waren voor de mest bestemd.

Het meest bekend van hen was een klein, vet mestvar-

ken, genaamd Brulbeer, met een ronde toet, fonkelende ogen, snelle bewegingen en een schelle stem. Hij was een schitterend spreker, en wanneer hij een moeilijk onderwerp behandelde huppelde hij steeds met kwispelende staart heen en weer, waarvan op de een of andere manier een grote overredingskracht uitging. De anderen zeiden van Brulbeer dat hij recht kon praten wat krom was en omgekeerd.

Deze drie hadden de leringen van de Majoor uitgewerkt tot een ideologie waaraan zij de naam animalisme gaven. Vele avonden per week hielden zij, wanneer Jansen sliep, geheime samenkomsten in de schuur en zetten de anderen de beginselen van het animalisme uiteen. Aanvankelijk stuitten zij op veel domheid en berusting. Enkele dieren spraken over de plicht tot trouw aan Jansen, die zij de 'baas' noemden, of zij maakten simpele opmerkingen als 'Jansen geeft ons te vreten. Als hij weg was, zouden wij van honger omkomen.' Anderen stelden vragen als 'waarom zouden wij ons bekommeren om wat er na onze dood gebeurt?' of 'wanneer die Opstand toch komt, wat maakt het dan uit of wij ervoor werken of niet?' en de varkens hadden het niet gemakkelijk om hen in te doen zien dat dit alles in strijd was met de geest van het animalisme. De stomste vragen van allemaal stelde Mollie, de witte merrie. De eerste vraag die zij aan Sneeuwbal stelde, was: 'Zal er na de Opstand nog suiker zijn?'

'Nee,' zei Sneeuwbal beslist. 'Wij hebben geen middelen om op deze boerderij suiker te maken. Bovendien heb je helemaal geen suiker nodig. Je zult zoveel haver en hooi krijgen als je nodig hebt.'

‘En zal ik nog lintjes in mijn manen mogen dragen?’ vroeg Mollie.

‘Kameraad,’ zei Sneeuwbal, ‘deze lintjes, waaraan jij zo gehecht bent, zijn het teken der slavernij. Kun je niet begrijpen dat vrijheid meer waard is dan lintjes?’

Mollie stemde daarmee in, maar erg overtuigd leek zij toch niet.

De varkens moesten een nog veel zwaardere strijd voeren tegen de leugens die de tamme raaf Mozes rondstrooide. Mozes, Jansens troeteldier, was een spion en een verklikker, maar hij was tevens een gewiekst spreker. Hij beweerde het bestaan te kennen van een geheimzinnig land, genaamd de Berg der Suikerklontjes, waar alle dieren na hun dood heen gingen. Het was ergens hoog in de lucht gelegen, een eindje voorbij de wolken, zei Mozes. Op de Berg der Suikerklontjes was het zeven dagen per week zondag, het hele jaar door was er klaver, en er groeiden suikerbroden en lijnkoeken aan de heggen. De dieren haatten Mozes omdat hij verhaaltjes vertelde en niet werkte, maar sommigen van hen geloofden in de Berg der Suikerklontjes en de varkens hadden moeite hen ervan te overtuigen dat zo’n plaats niet bestond.

Hun trouwste volgelingen waren Bokser en Klaver, de twee trekpaarden. Zij konden heel moeilijk zelf iets bedenken, maar na de varkens eenmaal als hun leermeesters aanvaard te hebben, slikten ze alles wat hun verteld werd en brachten ze het in eenvoudige woorden aan de andere dieren over. Zij verzuimden nimmer de geheime samenkomsten in de schuur bij te wonen en leidden het zingen van ‘Dieren van het Koninkrijk’, waarmee elke samenkomst eindigde.

Nu wil het geval dat de Opstand veel eerder en gemakkelijker slaagde dan iemand verwacht had. In vroeger jaren was Jansen hoewel een strenge baas, een bekwame boer geweest, maar de laatste tijd ging het hem slecht. Geldverlies als gevolg van een proces had hem ontmoedigd, en hij was meer gaan drinken dan goed voor hem was. Hij kon hele dagen in zijn luie stoel in de keuken zitten, drinkend en de krant lezend, terwijl hij af en toe Mozes in bier gesopte broodkorstjes voerde. Zijn knechten waren lui en oneerlijk, de akkers stonden vol onkruid, de daken schreeuwden om vernieuwing, de heggen waren verwaarloosd en de dieren ondervoed.

Juni kwam, en er kon bijna gehooïd worden. Op midzomerdag, een zaterdag, ging Jansen 's avonds naar het dorp en in De Rode Leeuw zakte hij zo door dat hij pas zondag tegen de middag weer thuiskwam. De knechten hadden de koeien gemolken en waren toen konijnen gaan strikken, zonder zich om het voederen van de dieren te bekommeren. Toen Jansen terugkwam, viel hij onmiddellijk op de bank in de huiskamer in slaap, met de *Nieuwsbode* over zijn gezicht, zodat de dieren bij het vallen van de avond nog steeds niet waren gevoederd. Ten slotte konden zij het niet langer uithouden. Een van de koeien ramde met haar horens de deur van de voorraadschuur in en alle dieren bedienden zichzelf uit de troggen. Op dit ogenblik werd Jansen wakker. Het volgende ogenblik waren hij en zijn vier knechten in de voorraadschuur, gewapend met zwepen, waarmee zij naar alle kanten om zich heen sloegen. Dat was meer dan de hongerige dieren konden verdragen. Hoewel er geen enkele afspraak gemaakt was, wierpen zij zich eenparig op hun

kwelgeesten. Jansen en zijn knechten voelden zich plotseling van alle kanten geduwd en geschopt. Ze hadden de situatie niet meer in handen. Nooit hadden zij dieren zich zo zien gedragen, en deze plotselinge opstand van wezens die zij gewend waren naar believen te ranselen en mishandelen, bracht hen bijna buiten zichzelf van angst. Na enkele ogenblikken gaven zij alle pogingen tot verdediging op en namen de benen. Een minuut later vluchtten zij alle vijf langs het karrepad dat naar de hoofdweg leidde, terwijl de dieren hen in triomf achtervolgden.

Vrouw Jansen keek uit het raam van de slaapkamer, zag wat er gebeurde, smeed inderhaast een paar bezittingen in een valies en vluchtte langs een andere weg uit de boerderij. Mozes sprong van zijn stok en fladderde luid krassend achter haar aan. Ondertussen hadden de dieren Jansen en zijn knechten de weg op gejaagd en het hek achter hen dichtgesmeten. En zo was nog voordat zij goed beseften wat er gaande was, de Opstand met succes bekroond: Jansen was verdreven, en de Herenhoeve van hen.

De eerste ogenblikken konden de dieren hun geluk niet op. Hun eerste daad was met z'n allen langs de grenzen van de boerderij te galopperen om zich ervan te verzekeren dat er geen menselijk wezen meer te vinden was; vervolgens renden zij terug naar de gebouwen teneinde de laatste sporen van Jansens gehate regime uit te wissen. De tuigkamer achter in de stal werd opengebroken; de bidden, de neusringen, de hondekettingen, de wrede messen waarmee Jansen biggen en lammeren castrerde, alles werd in de waterput gesmeten. De teugels,

de halsters, de oogkleppen, de ontierende voederzakken gingen op de brandende afvalhoop op het erf. Dezelfde weg gingen de zweepen. Alle dieren dansten van plezier toen zij zagen hoe de zweepen door de vlammen werden verteerd. Ook de linten waarmee op marktdagen de mannen en staarten van de paarden gewoonlijk werden versierd, werden door Sneeuwbal aan het vuur prijsgegeven.

‘Linten,’ zei hij, ‘moeten beschouwd worden als kleren, die een kenteken zijn van het menselijk wezen. Alle dieren behoren naakt te lopen.’

Toen Bokser dit hoorde, haalde hij het strooien kapje dat hij in de zomer droeg om de vliegen uit zijn ogen te houden, en slingerde het bij de rest in het vuur.

In een mum van tijd hadden de dieren alles vernietigd wat hen aan boer Jansen herinnerde. Napoleon leidde hen vervolgens terug naar de voorraadschuur en gaf ieder een dubbele portie graan en voor elke hond twee biskwies. Toen zongen zij ‘Dieren van het Koninkrijk’ van het begin tot het eind zeven maal achtereen, gingen ter ruste en sliepen zoals zij nog nooit geslapen hadden.

Als gewoonlijk ontwaakten zij bij het ochtendgloren, en bij het plotselinge besef van de glorierijke gebeurtenissen van de vorige dag renden zij met elkaar de weide in. In de weide lag een heuveltje vanwaar het grootste deel van de boerderij was te overzien. De dieren renden naar de top en keken om zich heen in het heldere licht van de morgen. Ja, het was van hen – alles wat zij konden zien was van hen! Verrukt door deze gedachte dartelden zij in het rond en maakten lichtsprongen van pure opwinding. Zij rolden in de dauw, propten hun bek vol met

het zoete zomergras, schopten kluiten aarde omhoog en snoven de rijke geur op. Daarna maakten zij een inspectieocht over de hele boerderij en keken in sprakeloze bewondering naar de akkers, het hooiland, de boomgaard, de vijver, het struikgewas. Het was alsof zij deze dingen nog nooit tevoren gezien hadden, en zelfs nu nog konden zij nauwelijks geloven dat dit alles van hen was.

Toen liepen ze achter elkaar terug naar de gebouwen en bleven zwijgend staan bij de deur van het woonhuis. Dat was ook van hen, maar zij waren bang om naar binnen te gaan. Na een ogenblik echter stootten Sneeuwbal en Napoleon de deur met hun schouders open en de dieren gingen in een rij naar binnen, uiterst voorzichtig lopend uit angst iets te beroeren. Op hun tenen liepen zij van kamer tot kamer, bang hun stemgeluid boven gefluister te verheffen en met iets van afschuw starend naar de ongelofelijke luxe, naar de bedden met de veren matrassen, de spiegels, de met paardehaar gevulde bank, het tapijt, de beeltenis van de koningin boven de schoorsteenmantel. Zij kwamen juist de trap af toen zij ontdekten dat Mollie ontbrak. Toen ze teruggingen vonden zij haar in de mooie slaapkamer. Ze had een stuk blauw lint van vrouw Jansens tafel genomen, hield het tegen haar schoft en bewonderde zichzelf op een dwaze manier in de spiegel. De anderen maakten haar scherpe verwijten en gingen naar buiten. Enkele hammen die in de keuken hingen werden meegenomen om begraven te worden en het biervat in de bijkeuken werd door een schop van Boksers hoof in duigen getrapt, maar voor het overige werd er niets in het huis aangeraakt. Unaniem werd ter

plaatse het voorstel aanvaard dat het woonhuis als museum bewaard zou blijven. Allen waren het er over eens dat geen dier er ooit mocht wonen.

De dieren gebruikten hun ontbijt en vervolgens riepen Sneeuwbal en Napoleon hen weer bij elkaar.

‘Kameraden,’ zei Sneeuwbal, ‘het is half zeven en wij hebben een lange dag voor ons. Vandaag beginnen we met hooien. Maar eerst dienen wij onze aandacht aan iets anders te wijden.’

De varkens onthulden toen dat zij zichzelf in de laatste drie maanden lezen en schrijven hadden bijgebracht uit een oud spelboekje dat aan boer Jansens kinderen had behoord en dat op de afvalhoop was gegooid. Napoleon liet potten zwarte en witte verf halen en leidde allen naar het hek dat toegang bood tot de hoofdweg. Toen nam Sneeuwbal (die het beste kon schrijven) een kwast tussen zijn voorpoten, smeerde de naam HERNHOEVE op de bovenste plank onder en schilderde ervoor in de plaats DIERENBOERDERIJ. Zo zou de boerderij voortaan heten. Hierna gingen zij terug naar de gebouwen, waar Sneeuwbal en Napoleon een ladder lieten halen om tegen de achtermuur van de grote schuur te plaatsen. Zij verklaarden dat zij er door hun studie van de laatste drie maanden in geslaagd waren de beginselen van het animalisme terug te brengen tot zeven geboden. Deze zeven geboden zouden nu op de muur worden vastgelegd; zij zouden een onwrikbare wet vormen die alle dieren van de boerderij voor altijd moesten naleven. Met enige moeite – het valt niet mee voor een varken zichzelf op een ladder in evenwicht te houden – klom Sneeuwbal naar boven en begon te schilde-